Transatlantická dohoda: deviate kolo rokovaní, „regulačná spolupráca“ a pozastavenie procesu definovania kritérií pre endokrinné disruptory

V dňoch 20.-24.4. 2015 sa v New Yorku uskutočnilo deviate kolo negociácií o TTIP, pričom medzi bodmi, ktoré sa prerokovávali, figurovala i téma tzv. „regulačnej spolupráce“, o ktorej sme nedávno informovali[1].

Zopakujem ešte raz, že táto téma je spolu s navrhovaným systémom na riešenie sporov medzi investorom a štátom (ISDS) najkontroverznejšou časťou pripravovanej dohody a jej podstatou je pripraviť oficiálny a zmluvne dohodnutý rámec pre ďalšiu harmonizáciu noriem, predpisov a zákonov po nadobudnutí účinnosti TTIP. "Regulačná spolupráca" predpokladá posúdenie návrhov nových noriem a predpisov zo strany "zainteresovaných strán" (tým sa myslia predovšetkým nadnárodné spoločnosti a ich lobistické organizácie) ešte pred tým, ako budú predložené zákonodarcom, pričom hlavné kritérium takéhoto "posúdenia" je potenciálny dopad návrhov na medzinárodný obchod. Z tohto pohľadu sa v rámci tejto kooperácie môžu posudzovať i staršie normy, ktorých harmonizáciu sa nepodarilo dohodnúť v rámci prebiehajúcich rokovaní o TTIP.

Pokiaľ ide o posledné rokovania, informácie poskytnuté odbornej verejnosti Ministerstvom hospodárstva SR vychádzajúce z trochu podrobnejšej správy Európskej komisie, sú dosť strohé a nijako z nich nevyplýva, že by sa deviate kolo negociácií venovalo nejakému osobitne pálčivému problému. Napokon „regulačná spolupráca“ bola iba jednou z ôsmych tém, o ktorých sa rokovalo. V spomínaných dokumentoch je tak trochu „zakopaná“ a dosiahnuté výsledky sú popísané nanajvýš diskrétne a opatrne, ak už nechceme rovno povedať, že nehovoria vôbec nič. Vo všeobecnej prezentácii výsledkov sa uvádza, že „prebehla dobrá diskusia, existuje konsolidovaný text, cieľom je nájsť dobrý a fungujúci rámec spolupráce pre vybrané oblasti. EÚ predložila svoj návrh a prebehla vyjasňujúca diskusia.“ Druhá časť dokumentu je už trochu podrobnejšia a okrem iného sa tam možno dočítať, že pri diskusiách venovaných regulačnej spolupráci „sa čiastočný pokrok dosiahol aj v oblasti chemikálií (vzájomné uznávanie zoznamov povolených a zakázaných látok!)“, že „sanitárne a fytosanitárne opatrenia sú citlivou oblasťou“ a „v oblasti pesticídov strany hľadajú oblasti vhodné na ďalšiu spoluprácu“. Evidentným zámerom autorov takéhoto „záznamu“ je ubezpečenie čitateľa, že rokovania sú síce náročné, ale idú podľa plánu a občania môžu pokojne spávať, pretože ich budúcnosť je v kompetentných rukách.

Na druhej strane výmena názorov prebiehajúca „za oponou“, o ktorej je ale verejnosť predsa len sporadicky informovaná, dáva o celej záležitosti úplne iný obraz. Je síce pravda, že od začiatku tohto roku Európska komisia vydala viacero dokumentov, ktorých úlohou je, ako vždy „upokojiť verejnosť“, ale tak ako v prípade ISDS, tieto kroky prichádzajú dosť neskoro, po tom, ako oponenti a kritici konceptu „regulačnej spolupráce“ zalarmovali verejnú mienku a preto nepôsobia príliš vierohodne. I v tomto prípade sa pôvodne pravdepodobne očakávalo, že téma nevzbudí „nežiaducu pozornosť“, že príslušné návrhy budú diskrétne prerokované a v konečnom dôsledku i schválené (bude rozhodne veľmi zaujímavé zistiť, či je kapitola "regulačná spolupráca" i súčasťou dohody o voľnom obchode EÚ-Kanada, kde negociácie už skončili...).

Komisia vo svojich tohtoročných dokumentoch venovaných tejto téme predovšetkým ubezpečuje, že jej návrhy týkajúce sa regulačnej spolupráce v TTIP neznamenajú nič iné ako ustanovenie racionálneho dialógu zameraného najmä na vyhnutie sa duplicitám zákonov na oboch stranách Atlantiku. Ďalej tvrdí, že nedôjde k obmedzeniu právomocí regulačných orgánov chrániť verejný záujem. Komisia zároveň opakovane nástojila na tom, že jej návrhy nemajú za cieľ vytvoriť

privilegované postavenia pre záujmové skupiny spojené s podnikateľskou sférou a dokonca, že regulačná spolupráca sa nebude zaoberať témami, ktoré budú vylúčené z TTIP (v tejto súvislosti sa osobitne spomínajú GMO).

Táto rétorika ale nerozptýlila obavy, pretože existuje priepastný rozdiel medzi dokumentmi EK určenými pre verejnosť a rokovacími textami získanými "únikmi". Treba ale povedať, že rozpor medzi oficiálnym posolstvom EK občanom EÚ a realitou, nie je ničím novým.[2] Nedávne úniky z decembra 2014 a z januára 2015 nielen potvrdili legitímnosť kritík vzťahujúcich sa na niektoré body, ale dokonca ukazujú, že negociačná pozícia je ešte horšia než si kritizujúce organizácie a osoby predstavovali. Z utajovaného dokumentu EK z januára 2015, ktorý sa podarilo získať mimovládnym organizáciám, vyplynuli viaceré znepokojujúce skutočnosti. Medzi ne patrí napríklad to, že v rámci „predbežného informovania" o legislatívnych zámerov budú mať „zainteresované strany" príležitosť ich „pripomienkovať", pričom podľa Článku 6 tieto pripomienky budú ***musieť byť*** zohľadnené. Okrem toho, návrhy nových predpisov budú musieť byť podrobené „dopadovej štúdii", ktorej hlavným kritériom má byť posúdenie dopadu zamýšľaného opatrenia na obchod a investície. Dopad na transatlantický obchod je v tomto prípade omnoho vyššou prioritou ako je napríklad ľudské zdravie alebo životné prostredie. Toto je jednoznačne potvrdené prístupom Európskej komisie k tak závažnej téme ako sú endokrinné disruptory, ktorého veľmi znepokojujúce podrobnosti boli odhalené a zverejnené iba nedávno.

Podľa poslanca Európskeho parlamentu Bas Eickhout, ktorého tlmočil britský denník The Guardian vo svojom vydaní 22. mája 2015 „*oslabenie európskych štandardov z titulu TTIP nie je perspektívou pre budúcnosť, ale realitou dneška, okamihu, v ktorom prebieha tento rozhovor*". Na pochopenie toho, čo chcel europoslanec týmito slovami povedať, treba si prečítať správy zverejnené minulý týždeň, vypracované dvomi mimovládnymi organizáciami „Corporate Europe Observatory" (CEO) a „Pesticide Action Network" (PAN). Tieto dve mimovládky sa snažili pochopiť, prečo a akou náhodou Európska komisia pochovala, hoci iba dočasne, svoj plán regulácie tzv. endokrinných disruptorov. Pripomínam, že táto téma bola dosť podrobne analyzovaná vo viacerých príspevkov uverejnených na stránke SPPK[3] a bolo jej venované i nedávne stanovisko Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru[4]. Podľa definície a doterajších poznatkov sú endokrinné disruptory látky, ktoré narušujú rovnováhu hormonálneho systému človeka i v množstvách omnoho nižších ako tie, čo sú doteraz považované za „bezpečné" a priamo spôsobujú vznik viacerých typov rakoviny alebo napríklad i mužskej neplodnosti.

Na základe alarmujúcich výsledkov obrovského množstva vedeckých štúdií sa Brusel rozhodol zadefinovať kritériá, podľa ktorých by sa dalo identifikovať, ktoré látky sú endokrinné disruptory, pričom stanovená lehota bol december 2013. Termín ale dodržaný nebol a úloha bola odložená na neurčito (na naliehanie príliš zvedavých poslancov a novinárov, EK uvádzala ako novú lehotu koniec roku 2016, pričom sa vyhovárala na zložitosť a komplexnosť problematiky). Medzi tým ale Švédsko podalo na EK žalobu na Európsky súdny dvor (za nedodržanie lehoty) a v januári 2015 ho podporil nielen Európsky parlament, ale i Rada EÚ.

Už spomenuté mimovládne organizácie CEO a PAN, po tom ako nezávisle jedna od druhej preštudovali stovky interných dokumentov Európskej komisie, ktoré im na požiadanie museli byť poskytnuté, ale zistili úplne iné dôvody ako „zložitosť a komplexnosť problematiky". Okrem viacerých už známych skutočností sa predovšetkým zistilo, že k pochovaniu už pripravenej legislatívy došlo v dôsledku priameho nátlaku amerických priemyselných kruhov. Už na začiatku marca 2013 americké lobby pesticídov „CropLife America" a chemického priemyslu „American Chemistry Councill" poslali na generálny sekretariát Európskej komisie posolstvo, podľa ktorého je „***návrh predmetnej regulácie v rozpore s negociáciami EÚ-USA zameranými na dosiahnutie TTIP***". Je naozaj nepochybné, že nová ambiciózna legislatíva EÚ v tejto oblasti by skomplikovala obchodné

výmeny. Podľa navrhnutých kritérií by muselo byť zakázaných nie menej ako 31 pesticídov a to nielen v súvislosti s ich používaním na európskych poliach, ale i s obsiahnutím ich rezíduí v potravinách. V priebehu júna 2013 boli kontakty medzi lobistami amerického a európskeho priemyslu na jednej strane a viacerými útvarmi komisie na strane druhej mimoriadne „živé“ a ich záver bol jednoznačný: ***striktná regulácia endokrinných disruptorov by zničila perspektívu TTIP***. Následne v júli toho istého roku generálny sekretariát EK prišiel s požiadavkou, aby *„publikácia kritérií bola podporená vypracovaním dopadovej štúdie, ktorej súčasťou by bola verejná konzultácia, najmä z dôvodu potenciálnych dopadov na chemický priemysel a medzinárodný obchod“*. Dnes je už viac ako zrejmé, že nová regulácie neuvidí svetlo sveta skôr ako v roku 2017 a už vôbec sa nevie, v akej forme. Je ale viac ako isté, že bude vyvíjaný obrovský tlak na to, aby jej znenie neškodilo „voľnému obehu tovaru“ najmä medzi EÚ a USA...

Záver
Ako vidno, „regulačná spolupráca“, nielen tá budúca, ale už i tá dnešná, má priamy vplyv na zmäkčovanie noriem, čo Európska komisia doteraz vytrvalo odmietala a popierala.

"Regulačná spolupráca" bola radikálne odmietnutá zo strany 258 organizácií občianskej spoločnosti, ktoré v tejto súvislosti vydali spoločnú deklaráciu. Nožnice medzi obhajcami a oponentmi TTIP sa teda naďalej otvárajú a dá sa očakávať, že konfrontácia sa bude stupňovať. Výsledok tejto konfrontácie jasne ukáže, ako je to so stavom demokracie v EÚ...

Zdroje:
The Guardian, „EU dropped pesticide laws due to US pressure over TTIP, documents reveal“ Friday 22 May, last modified on Monday 25 May 2015
Le Monde, „L´Europe perturbée par les hormones“, Mardi 26 mai 2015
Ministerstvo hospodárstva SR, „9. Kolo rokovaní o TTIP“

---

[1] http://www.sppk.sk/clanok/798

[2] Napríklad všetky oficiálne dokumenty o EÚ vytrvalo ubezpečujú, že hlavnými prioritami únie sú veľké princípy ako sloboda, demokracia, spravodlivosť, sociálna súdržnosť, potravinová bezpečnosť atď. Sú ale formulované tak široko, že ich vymáhanie je v konkrétnych prípadoch veľmi problematické. Naopak, niektoré princípy o ktorých sa na verejnosti príliš nehovorí, sú v legislatívnych textoch EÚ jasne zadefinované ako „právne záväzné“ a na rešpektovaní i ich veľmi krkolomných interpretácií sa nekompromisne trvá. Mám tu na mysli napr. voľný pohyb tovaru a kapitálu, právo na „usadenie sa“ alebo „ničím nedeformované konkurenčné prostredie“. Najlepším príkladom uvedeného je diskusia na tému „obchodné reťazce“, keď sa na jednej strane deje zjavná nespravodlivosť, ktorá kompetentným dlho nevadila a na druhej strane sa argumentuje liberálnymi prioritami zakotvenými v základných zmluvách.

[3] napr. http://www.sppk.sk/clanok/394

[4] http://www.sppk.sk/clanok/781